Examensarbete

LHS - Akademin för lärande, humaniora och samhälle
Grundlärarprogrammet F-3
Examensarbete 1 15hp

Fonologisk medvetenhet i undervisningen

Fonologisk medvetenheten i årskurserna F-3

Klippan 18/7-23
Emilia Sejrbo

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Förord

Denna litteraturöversikt är gjord av mig; Emilia Sejrbo. Där jag fick en möjlighet på egenhand fördjupa mig inom ämnet fonologisk medvetenhet. Intresset för att fördjupa mig i fonologisk medvetenheten var en självklarhet för mig då jag själv haft svårt att bemästra läs - och skrivutvecklingen. Utifrån rådgivning från lärare på högskolan kom detta ämne upp och lades till grund för mitt arbete.

Även på min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har jag mött pedagoger som upplevt arbetet med avkodning tufft för elevernas lärande. Hur pedagogerna ska hantera och arbeta med att elevernas utveckling behövs det strategier för att de ska nå ut.

Detta arbete har varit en unik resa. Att jobba på egen hand har både sina för - och nackdelar, den kunskapen som jag fått är betydelsefull. Jag vill tacka alla inblandade lärare för stöttningen och bra samarbete, framförallt vill jag tacka min handledare Ingrid Gyllenlager som har gett min en styrkande hand genom hela arbetet.

Abstract

Intresset för läsning och skrivning har funnits där större delen av mitt liv. Med problematiken själv som liten blev det en självklarhet att skriva om läs- och skrivning. Med handledning kom vi fram till ämnet fonologisk medvetenhet inom den yngre åldern (klasserna F-3). Med hjälp av vetenskapliga artiklar och avhandlingar kunde jag titta närmre på vad fonologisk medvetenhet gör för eleverna i undervisningen.

Litteraturstudiens syfte är att undersöka huruvida fonologisk medvetenhet kan stödja alla elevers läs- och skrivundervisning samt om lärarnas utbildningsbakgrund har någon betydelse i undervisningen. Avhandlingar samt vetenskapliga artiklar kommer att granskas. Forskningen belyser fonologisk medvetenhet och dess betydelse inom undervisningen. I studiens resultat ansåg man utvecklingen av fonologisk medvetenhet är det mest effektiva pedagogiska redskapet en lärare kan använda sig utav i undervisningen. Det förekommer en rad olika redskap som en lärare kan använda sig ut av, men inte som visats vara lika funktionell. Vidare i resultatet framkommer även att lärarens utbildningsbakgrund har en inverkan i undervisningen. Syftet med att tillföra fonologisk medvetenhet i undervisningen är så att eleverna ska få en god grund i läsning och skrivning. Vidare för examensarbete 2 kommer jag vilja göra en intervjustudie med verksamma pedagoger om fonologisk medvetenhet i praktiken.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING 5
1.1. BAKGRUND 5
1.1.1. FONOLOGI OCH FONETIK 5
1.1.2. FONOLOGISK MEDVETENHET 6
1.1.3. SPRÅKLIG MEDVETENHET 7
1.1.4. RIM SOM ETT PEDAGOGISK 7
1.1.5. LÄROPLANEN 8
1.1.6. LÄRA SIG LÄSA 8
1.1.7. BORNHOLMSMODELLEN 9
2. SYFTE / FRÅGESTÄLLNING 9
3. METOD 9
3.1. SÖKSTRÄNGAR 10
3.2. KATEGORISERING OCH TEMATISERING 12
3.3. VALIDITET OCH RELIABILITET 13
3.4. METODDISKUSSION 13
4. RESULTAT 14
4.1. FONOLOGISK MEDVETENHET 19
4.2. RIMPEDAGOGIK SOM HJÄLPMEDEL 20
4.3. PEDAGOGERNAS UTBILDNINGSBAKGRUND 21
4.4. SAMMANFATTNING AV RESULTAT 22
5. DISKUSSION 24
5.1. RESULTATDISKUSSION 24
5.1.1. LÄSNING OCH SKRIVNING 25
5.1.2. PEDAGOGERNAS UPPGIFT 26
5.2. SAMMANFATTNINGSVIS 26
6. IMPLIKATIONER FÖR EXAMENSARBETE 2 27
7. REFERENSLISTA 29
BILAGOR 29

1. Inledning

Som blivande pedagog är det en speciell upplevelse att få följa en elevs läs- och skrivutveckling. Svensk skola har styrdokument som läroplanen att följa. Skolans uppdrag har förtydligats i den nya läroplanen Lgr 22. Uppdraget kring läs -och skrivutvecklingen har förtydligats till att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar till att stimulera deras intresse för att läsa och skriva (Lgr 22, s.224). Hur utvecklingen kring läs- och skrivutvecklingen kan stimuleras är genom strategier som rimpedagogiken. Genom att göra lärandet lustfyllt via exempelvis lek kan elever erbjudas att bemästra fonologiska medvetenhet genom att leka med ord och språk medels denna pedagogik (Ibid).

I Lgr 22 (s.225) för grundskolan under centralt innehåll under fliken svenska, ska eleverna kunna se sambandet mellan ljud och bokstav. De ska också få strategier för att kunna avkoda, tolka och förstå ord, texter samt begrepp.

Lundberg et al. (2014, s.13) beskriver att vid allmänt tal är vi inte medvetna om de språkljud vi bygger. När eleverna uttrycker ord är de inriktade på ordens budskap, innehåll och dess betydelse. Orden kommer automatiskt utan ansträngning och enskilda språkljud glider in i varandra och talet kommer då fram som ett ljud. Den här upplevelsen är ny och omväxlande för vissa elever. Eleverna upptäcker vid senare skede skriftspråket som ett annat sätt att förmedla budskap än att bara använda talet. Genom att behärska skriftspråket blir det en form av avkodning för barnet att kommunicera med omgivningen. Detta hjälper eleverna att inse att skriftspråket ger dem möjligheten att kommunicera med andra människor. Genom skrift - och läsförmågan kan eleverna få en större möjlighet att söka ny kunskap (Ibid).

1.1. Bakgrund

I detta avsnitt kommer det att ges en djupare förklaring inom fonologisk medvetenhet samt ges en inblick i vad forskning säger om ämnet.

1.1.1. Fonologi och fonetik

Hallin (2017) beskriver fonologi som läran om språkljuden. Zetterholm och Tronnier (2019, s.19) skriver att fonologi är den term som används när man diskuterar ett språks ljudsystem och ljudens inbördes samband inom språket. Fonologi är en språklig aspekt som fokuserar på fonetiska uttalsvariationer.

Zetterholm och Tronnier (2019, s.19) förklarar att fonetiken är den praktiska delen av språkljuden, vilket innebär hur vi uppfattar samt producerar dessa. Fonetik som ett ämne som undersöker inom språkvetenskap, människans produktion och perception vid de olika

språkljuden och språkljudens akustik. Vidare hävdar Zetterholm och Tronnier (2019) att språkinlärning är beskrivningen av artikulatorisk fonetik och hur eleverna artikulerar för att producera talljud. Genom en mängd olika akustiska mätningar kan enskilda yttranden studeras och jämförelser kan även göras mellan olika yttranden av samma talare och mellan olika talare. Fonetiken är den praktiska delen av språkljuden, vilket innebär hur vi uppfattar samt producerar dem (Ibid).

1.1.2. Fonologisk medvetenhet

Wolff (2017, s.2) beskriver fonologisk medvetenhet som ett paraplybegrepp som inkluderar medvetenhet om den ljudmässiga sidan av stavelser, ord och fonem. Vidare förklarar Wolff att fonologisk medvetenhet är en av de viktigare förutsättningar för att kunna utveckla den tidiga läsningen. Häggström (2016) förklarar fonologisk medvetenheten som en inriktning på språkets ljudmässiga sida samt förståelsen för hur vårt språk kan delas in olika i delar. I fonologiska medvetenhet ingår även rim, stavelser och fonem. Häggström (2016) och Wolff (2017) är båda överens om att fonologisk medvetenhet är en god start på den tidigare läsningen, skapar förståelse för hur den alfabetiska principen fungerar vilket innebär sambandet mellan bokstäver och språkljuden. Fonologiska medvetenheten kan utifrån elevernas förståelse delas upp. Man utgår ifrån rim, stavelser och fonem. De olika delarna (Fonologisk medvetenhet på rimnivå, fonologisk medvetenhet på stavelsenivå och fonologisk medvetenhet på fonemnivå) har sina likheter men skiljer sig tydligt gällande komplexitet samt svårighet (Ibid).

Hallin (2017) förklarar fonologisk medvetenhet som en trappa, där man utgår ifrån lägre komplex till högre komplex, den trappan är väldigt tydlig för att se hur man ska arbetet med fonologisk medvetenhet. I kategorin lägre komplex, beskriver man att eleverna ska kunna dela in ord i stavelser, rim och sortera ord efter första/ sista ljudet. I kategorin högre komplex ska eleverna säga vilket fonem som är först/sist, fonemsyntes, fonem / segmentering (den förmågan är mycket viktigt inom läsning och skrivning) och fonemsubtraktion. Denna trappa är tydlig för lärare att utgå ifrån för att lättare kunna se vad eleverna ligger i sin kunskap inom fonologisk medvetenhet. Lundberg et al. (2014, s.7) påstår att utvecklingen i läsningen varierar beroende på elev, detta syns i början av deras skoltid. Vidare hävdar Lundberg et al. (2014) att för att hjälpa varje elevs individuella läsutveckling behöver läraren något slags verktyg. Kartläggningen är ett sådant verktyg och kan bidra positivt, där det kan bli en klarare bild om var varje elev befinner sig i sin inlärning. Häggström (2017, s.44) beskriver hur språklekarna kan vid sidan om den övriga läsundervisningen bidra med stor hjälp med den fonologiska medvetenheten. Att uppmärksamma och laborera med fonemen i ord kan fördjupa färdigheten hos elever (Ibid). Häggström (2017) förklarar vidare på språklekar och betydelse för eleverna. Att använda sig av språklekar i undervisningen har en positiv effekt, men viktigt att betona att man inte som lärare bara ska leka med rim, då detta inte har samma effekt på avkodningen så som lek med fonem har. De mål man vill uppnå med språklekar är att eleverna kan urskilja fonem, och där efter kunna ta steget att göra fonem vilket handlar om grafemkopplingar.

Hallin (2017) fördjupar sig i fonologisk medvetenhet och hävdar att den inte ligger på samma nivå eller svårighetsgrad alltid. Mindre avancerad fonologisk medvetenhet är till exempel att kunna identifiera eller säga ord samt att klappa stavelser och att dela ord som börjar på samma ljud. Den mer avancerade fonologisk medvetenhet kräver koncentration på enskilda ljud i orden, vilket också kan kallas för fonemisk medvetenhet.

1.1.3. Språklig medvetenhet

Skolverket (2021) beskriver språklig medvetenhet som att eleverna själva tänker på språket, dess struktur och form, inte bara på innebörden av det som sägs. Det innebär att eleverna växla mellan språkets form och innehåll samt göra jämförelser däremellan. Hallin (2017) hävdar att den språkliga medvetenheten innebär förmågan att tänka och prata om "språkets form" samtidigt som man ignorerar språkets betydelse.

Lundberg et al. (2018, s. 13) beskriver språklig medvetenhet som att man börjar vara mer uppmärksam på sitt språk, inklusive hur det låter och uppbyggnaden av ord och meningar. Skolverket (2021) beskriver att eleverna kan även reflektera över ordval, meningsbyggnader och uttal. Eleverna måste ha en viss kognitiv mognad för att vara medveten om språket, så att de kan frigöra detta från kontexten. Språklig medvetenhet delas oftast in i olika former av medvetenhet: Fonologisk medvetenhet som innebär medvetenhet om språkljud, morfologisk medvetenhet som gäller medvetenhet om orddelar, ord och hur de kan förändras, syntaktisk medvetenhet som innebär medvetenhet om hur satser och fraser byggs upp, semantisk medvetenhet som innebär medvetenhet om hur ords och satsers betydelse och pragmatisk medvetenhet som innebär medvetenhet om hur språket används i olika situationer (Ibid).

1.1.4. Rim som pedagogiskt verktyg

Häggström (2016) beskriver rim inom fonologisk medvetenhet. Vilket innebär att eleverna ska kunna bortse från vad ordet har för betydelse och lyssna istället på hur det låter. Konsten att kunna identifiera två enstaviga ord som rimmar, tillhör den enklare nivån av rimuppgifter. Ordets stavelser har en betydelse, har ordet flera stavelser ligger detta på en högre nivå för eleverna. Att eleverna kan producera egna rimord och utforska vanliga rimmönster så är detta ett steg i elevernas utveckling (Ibid).

Block et al. (2005) beskriver rim som upprepning, detta gäller då lika eller likartade ljud men också ljudsammansättningar i två eller flera ord. Om ljudlikheten finns och detta skulle finnas i början av ordet kallas det för allitteration, men även känt som bokstavsrim. Detta innebär att med orden som börjar på samma konsonant eller vokal. Allitteration (bokstavsrim) är väldigt enkelt att komma ihåg och används som en strategi i några sammanhang, så som reklam. Block et al. (2005) förklarade vidare att som pedagog kan/ väljer/ man använda rim i sin

undervisning. Dess syfte har en befrämjande effekt på språkutveckling, social bedrift, inlärning och språklig medvetenhet.

1.1.5. Läroplanen

Den centrala delen av kursplanen i läroplanen för årskurs ett till tre förklarar att eleverna ska förstå sambandet mellan ljud och bokstäver samt få förståelsen för alfabetet (Skolverket, 2022). Vidare beskriver skolverket (2022) att dessa förmågor ska bidra till förståelse samt verka i samhället för att senare kunna utveckla sin identitet. Detta underlättar för att eleverna ska kunna uttrycka tankar och känslor. I den tidiga tiden i förskoleklassen ska eleverna få möjligheten att utveckla sin förmåga i dialog vid skrift samt tal på ett varierande sätt (Ibid). Lundberg et al. (2014, s.12) tydliggör att läs – och skrivinlärning är det centrala i varje ämne men även i undervisningen. Skolverket (2022) benämner att i läroplanen skrivs det även att eleverna ska få strategier som styrker förståelsen samt tolkningen av text inom det svenska språket i årskurserna ett till tre.

1.1.6. Lära sig läsa

Läroplanen (skolverket, 2022) beskriver tydligt att en av skolans främsta uppgifter är att se till att elever lär sig läsa, förstå och använda texter. För de flesta elever är den goda starten huruvida elever ska lyckas med läsningen eller inte. Eleverna har en övergång mellan förskola och förskoleklass, när den tiden är inne har eleverna kommit olika långt i sin läsutveckling och därav måste pedagogerna göra en kartläggning på enskild elev. För de elever som inte har kommit så långt i läsningen är det viktigt som lärare att följa dessa elevers kunskapsutveckling samt vara vaksam på tecken som tyder på att eleven har svårigheter för att komma vidare (Ibid). Lundberg et al. (2014, s.5 – 6) förklarar som lärare är det viktigt att det finns rätt redskap som gör det möjligt att både följa varje elevs läsutveckling och individuellt hjälpa varje barn som behöver men också stimulera de barn som redan kan. Lundberg (2006, s.17) förklarar det som är viktigaste till en början för att göra elever medvetna som vad som är skillnaden mellan tal och skrift. I talet kan eleven säga orden slarvigt men fortfarande kunna bli förstådd. Medan i skrift måste eleven vara tydligare då det bara är det skrivna som förmedlar information. Lundberg (2006, s.33) förklarar vidare att långt innan skolan börjar har eleverna en förståelse kring just text och budskap, vilket innebär att läsinlärning inte handlar om att eleven först ska lära sig avkoda ord och sedan vidare lära sig förstå innehållet i en text. Detta medför en förståelse kring skyltar på gator som har en slags betydelse samt varför pappa har en minneslapp till storhandlingen. Även om eleven i fråga inte har knäckt koden ännu eller är mycket osäker på ordavkodningen, så kan eleven oftast gissa sig till vad som står. Genom att uppmärksamma huruvida en elev har en tendens till att gissa sig fram gällande ord och text är inget att oroa sig för, utan kan finna en positiv respons till en god läsutveckling och ger ett sätt för elever att söka en mening eller ord (Ibid).

1.1.7. Bornholmsmodellen

Häggström (2022) beskriver ett av Sveriges språkutvecklingsprogram Bornholmsmodellen som används i hela landet. Denna modell ska stimulera, utveckla samt minska risken för läs- och skrivsvårigheter. Fokuset ligger i att använda sig av ljudningsmetoden som speglar fonologisk medvetenhet. Med hjälp av en forskningsstudie 1988 (Lundberg et al. 1988, s.282–283), blev resultatet Bornholmsmodellen som används som ett redskap i skolan idag. I forskningsstudien skapades en modell som visar på hur man ska tänka kring fonologisk medvetenhet utan att vissa elever kan läsa samt skriva (Ibid). Lundberg et al. (2007, s. 13) förespråkar att om man följer Bornholmsmodellen och låter eleverna ägna en liten stund om dagen åt språklekar så som till exempel rimramsor, meningar och ord så klarar elever läs- och skrivinlärningen bättre. Språklekarna har visat sig främja för läsinlärningen. Vidare tydliggör att en god läsutveckling vilar på de fyra pelarna: språklig medvetenhet, bokstavskunskap, ordförråd och motivation eller uppgiftsorientering (Ibid).

2. Syfte / frågeställning

Studiens syfte är att undersöka utvecklingen av den fonologiska medvetenheten kan stödja alla elevers läs - och skrivutveckling i de yngre åldrarna samt om pedagogernas utbildningsbakgrund har någon påverkan i undervisningssyfte. Genom forskning kring olika strategier som språklig medvetenhet, rimpedagogik och kan kunskaper fördjupas om arbete huruvida strategierna kan komma att användas i arbetet med fonologisk medvetenhet. Utifrån studiens syfte är frågeställningen följande:

Frågeställning:

1. **Hur kan utvecklingen om fonologisk medvetenhet stödja alla elevers framsteg i läsning och skrivning och hur kan pedagogernas utbildningsbakgrund påverka detta stöd?**

3. Metod

Studiens analysdel utgår ifrån en kvalitativt deduktiv metod som litteraturstudie. Avhandlingar samt vetenskapliga artiklar kommer att kritiskt granskas. Studiens syfte kommer att belysa en viss del av forskning som finns om fonologisk medvetenhet och dess betydelse inom språkundervisningen. De valda vetenskapliga artiklar och avhandlingar ska bidrag till att besvara litteraturstudiens frågeställning.

3.1. Söksträngar

Utifrån syfte och frågeställningen används två nyckelord i forskningsöversikten: fonologisk medvetenheten och lära sig läsa. Därefter har närliggande synonymer, samt andra närliggande begrepp valts ut (se bilaga 1). Dessa nyckelord använts i databasundersökningarna. I tabell ett är de begrepp som gav de mest relevanta träffarna. Vidare utifrån syfte och frågeställning kommer det även finnas **Inkluderings - och exkluderings kriterier.** Detta för att avhandlingarna samt forskningen ska befinna sig så nära forskningsöversikten som möjligt vilket kan synas i tabell två. Med hjälp av Inkluderings - och exkluderings kriterier (se tabell 2) kommer artiklar som inte är relevanta för arbetet presenteras.

Tabell 1 - Redovisning av sökträng

Databas	**Sökord**	**Avgränsningar**	**Antal träffar**	**Relevanta artiklar som har används**
DIVA	Fonologisk medvetenhet	Forskning publikationer	10st	1st
ERIC	Learning to read and write AND phonological	Peer reviewed Full text Swedish and English	20st	2st
ERIC	Phonological awareness AND reading AND swedish NOT dyslexia	Peer reviewed 2003-2019	7st	1st
ERIC	Awareness AND Phonology AND learning disabilities	Peer reviewed Full text	16st	1st
SWEPUB	Phonological awareness	Avhandlingar	13st	1st
SWEPUB	Phonological awareness AND Training	Peer reviewed	2st	1st

I denna studie har sökningar skett genom digitala sökmotorn. De som används är Diva, SWEPUB, ERIC Ebsco Interface. Dessa olika databaser har använts för att hitta och studera avhandlingar samt vetenskapliga artiklar för att sedan kritiskt granska dem. Söksträngarna är kopplade till begreppen fonologi, läsinlärning, fonologisk medvetenhet och sedan motsvarande ord på engelska. Att använda sig utav andra språk vid de sökningar som gjordes ledde till olika internationella avhandlingar samt vetenskapliga artiklar. Nilholm (2017) förespråkar detta då man får en global insyn i hur forskning sker internationellt och inte enbart nationellt. Sökningar är gjorda i databaser som exempelvis SWEPUB, som är synliga i tabell ett ovan. Vetenskapliga artiklar samt avhandlingars referenser har blivit kritiskt granskade. Detta är för att bedöma om dessa vetenskapliga artiklar och avhandlingar ska inkluderas eller exkluderas i denna studie. Detta kan leda till vissa artiklar och avhandlingar blivit exkluderad på deras innehåll, då detta inte stämmer överens med frågeställning samt syfte i denna studie.

Vid de olika sökningarna har jag valt att använda mig utav avgränsningar (se tabell 2) som årtal där jag förhåller mig till år 1998 – 2022. Då artiklar samt avhandlingarna kunde sträcka sig till början av 1900-talet, kändes det mest relevant för arbetet att använda så närliggande forskning som möjligt. Det valda ämnet är brett och kräver att man begränsar sökningarna.

I de valda artiklarna samt avhandlingarna har jag valt att förhålla mig till förskolan upp till årskurs tre. Anser detta som lämplig begräsning inom val av material. Valet att inkludera förskolan beror på att både förskola och skola har en liknande pedagogik gällande det valda ämnet fonologisk medvetenhet. Det förekommer ett tätt samarbete mellan lågstadielärare och förskoleverksamheten inom den fonologiska medvetenheten. Från och med mellanstadiet arbetar lärarna på ett annat sätt med fonologiskt medvetandet och därav mitt val att exkludera stadierna efter årskurs tre.

Gällande andra alternativ att avgränsa i söksträngarna är att använda ”NOT” och ”AND” i det olika sökmotorer, som tillexempel ”Not dyslexi” detta för att få fram artiklar samt avhandlingar som ej behandlar funktionsvariationer i skolan och då enbart ska få en generell översikt så att det inte riktas mot individer. Flertal avhandlingar samt vetenskapliga artiklar vid sökningar om fonologisk medvetenhet kan även benämna dyslexi. Dessa avgränsningar har gjorts både på svenska och engelska.

Genom databassökningarna har jag utgått ifrån titeln, genom att titta på textens abstrakt. Urvalet har då baserats på inkluderingskriterierna, vilket innebär att studiens genomförande skall innefatta skolmiljö samt fonologisk medvetenhet. Fokus i forskningen är att behandla artiklar samt avhandlingar kopplade till elever i förskoleklass upp till årskurs tre. I samtliga sökningar som genomfördes fanns det mycket forskning om förskolan. Orsaken att artikeln bidrog till att besvara frågeställningen var att forskningen belyste arbetet vidare i årskurserna F-3.

När det fanns ett intresse i en artikel eller avhandling som kunde bidra till mitt arbete, sparades denna länk för att senare kunna återgå till dem. De sparade länkarna samlandes

sedan på ett dokument för att hitta de snabbare, då det absolut fanns ett intresse att återgå till dem. Efter varje lästa artikel samt avhandling skrevs anteckningar.

Tabell 2 - Inkluderings - och exkluderingskriterier

Inkluderingskriterium	Exkluderingskriterier	Argument
Årtal mellan 1998 - 2022	Innan år 1998	Att undersöka den närliggande kunskapsområdet, så att den nyare forskningen tillkom.
Förskolan upp till årskurs 3	Efter årskurs 3 och uppåt	Kändes givet att välja de yngre åldrarna, då detta är fokuset samt intressant.
Studier som ej riktas till individer, så som funktionshinder	Studier som riktar sig mot individer som har svårigheter t.ex. funktionshinder.	Studien skulle behandla en generellt översikt, där av att det inte riktat till någon individ. T.ex. med funktionshinder.
Artiklar/avhandlingar som skrivs på engelska eller svenska	Artiklar/avhandlingar som är skriva på andra språk.	Att ha texter både på svenska och engelska ger en generell stor bredd på sökningarna.

3.2. Kategorisering och tematisering

Insamlad forskningen är indelade efter kategori, detta för att förenkla arbetet med rubriker samt underrubriker i arbetet. Sorteringen har utgått ifrån artiklarnas och avhandlingarnas innehåll, redan utifrån abstract och inledning kan man ana vilken rubrik eller underrubrik innehållet faller under. Detta görs för att enklare kunna se deras likheter samt skillnader. Artiklarnas och avhandlingarnas likheter samt skillnader har varierats utifrån hur de har beskrivits. Kategoriseringen är hjälpen för hur rubrikerna samt underrubrikerna skapas. Detta skapade en struktur i den valda forskningen, samt lättare att se vilka som byggde på varandra och koppla dessa samman.

Med hjälp av tematisering uppgår läsaren en högre grad av organisering av uttagen material. Genom att söka relation mellan de valda kategorierna som jag nämner ovan (se tabell 1) samt vilket mönster som betraktas i den valda forskningen.

3.3. Validitet och reliabilitet

Validitet innebär om undersökningen berör eller inte berör syftet och utvalda frågeställningar (Dimenäs och Davidsson, 2007). För att litteraturstudien skulle kunna ha så hög validitet som möjligt i metoden har jag utgått ifrån mina nyckelord som nämns under avsnittet metod detta är kopplat till min frågeställning som sedan lett till de valda sökorden. Genom de utsatta inklusions- och exklusionskriterierna att en del begränsningar har förekommit, ska man komma fram till användbar forskning. Genom att överväga noga varje del av studien (urval, metod och resultat), ska detta kunna kopplas till min frågeställning och syfte då blir validiteten hög.

Reliabiliteten avser om undersökningen är gjord på ett systematiskt, noggrant och trovärdigt sätt eller inte (Dimenäs och Davidsson, 2007). En hög reliabilitet innefattar om operationaliseringen är tydligt redogjort så att resultatet är kontrollerbart. Genom att redogöra för sökord samt antal sökträffar, och tillvägagångsätt vid databassökningar. Sökningar är också begränsade till ett kontrollerbart antal sökträffar på olika sätt, för att kunna läsa titlarna på alla sökträffar, samt relevanta abstrakt (Se tabell 1 ovan).

3.4. Metoddiskussion

När det valda området inför min studie var gjort så började sökningarna på sökmotorerna direkt. När sökningarna gjordes till en början fanns inga exkluderings – eller inkluderingskriterier, därför blev sökningarna väldigt breda och på grund av detta begränsade jag mina sökord. I många fall av forskningsresultaten hade olika områden, allt ifrån individer med svårigheter, exempelvis dyslexi. Beslutet att exkludera dessa studier togs eftersom de inte var fokus för min forskning, utan snarare en generell undersökning av fonologisk medvetenhet. Begräsningarna blev därav att undersöka den generella fonologisk medvetenhet i förskoleklass upp till tredje klass, vilket gavs genom att undersöka F-3 som gav ett bättre syfte. Sökningarna som genomfördes inom dessa begränsningar resulterade i för få träffar men att utöka sökningarna till förskolan upp till tredje klass, gav ett bättre resultat samt att förskoleklassen har ett samspel med förskolan vid övergång.

Kopplingen till litteraturstudiens syfte har varit i fokus gällande sökorden. De sökord (se tabell 1) som valts att användas har varit både på engelska samt svenska, vilket är en av metodernas styrkor. Att använda både svenska och engelska har gett inom sökresultaten ett bredare perspektiv inom ämnet. Både internationella samt nationella forskningen kan förekomma. Men att avgränsa sökningar med exkluderingskriterier som innefattar andra språk som till exempel tyska, franska och ryska. De valda artiklarna samt avhandlingarna i denna studie är samtliga skrivna på engelska. Granskningen och analyseringen av materialet som skrevs på engelska fanns det en viss svårighet med, då engelska inte är mitt modersmål. Genom att jag arbetat själv med denna studie, fanns en mindre risk att texterna skrivna på

engelska hade kunnat blivit missförstådda av mig. För att minska risken för missförstånd valde jag att ta hjälp av digitala - och fysiska lexikon.

De forskningsstudier som har gjort gällande fonologisk medvetenhet inom svenska skolarna är relativt få. Men flera vetenskapliga artiklar samt avhandlingar riktar sig mot andra länders språkundervisning (se bilaga 2). De valda artiklarna/avhandlingar som används har kontrollerats som relevanta för just denna studie. Genom att inkludera internationellt och nationellt i studien lyfts det fram olika aspekter i studien. Den internationella forskningen går att överföra till svenska förhållande vilket är en viktig inblick. Detta görs att tillförlitligheten ökar.

I litteraturöversikten görs det systematiska sökningar i databaser så som ERIC, SWEPUB samt DiVa som rekommenderades av Halmstads Högskola bibliotekspersonal. Att enbart börja söka inom DiVa och ERIC till en början fungerade, men för att få en mer relevant forskning inom min frågeställning användes även SWEPUB som en pålitlig sökmotor.
I sökningarna användes även olika sökkommandon i de olika databaserna, detta för att kombinera olika synonymer samt sammansättning av nyckelorden. Detta för att inte gå miste om de relevanta träffarna.

4. Resultat

I detta avsnitt kommer studiens frågeställning besvaras utifrån det valda empiriska materialitet, som består utav sju artiklar och en avhandling. I tabell 3 som finns nedan kommer en kort sammanfattning att ges. Sammanfattningarna består av artiklarnas titel, författare, årtal, forskningsfråga, teoretiskramverk, urval samt resultat. En redovisning av resultat kommer att visas, då dessa är relevanta för studiens syfte samt frågeställning. Resultaten har tematiserats med följande rubriker: Fonologisk medvetenhet, Rimpedagogik som hjälpmedel och pedagogernas utbildningsbakgrund.

*Se tabell 3 nedan för en presentation av varje studie; dess frågeställning, teoretiskramverk, urval samt resultat***.**

Tabell 3 - sammanställning av empiriskt material

Titel	Författare	Forskningsfråga	Teoretiskt ramverk	Urval	Resultat
Proficient reading and writing instruction in grades 1-3: Teachers' opportunities and obstacles.	*Tarja Alatalo (2011)*	Förstå och beskriva lärares möjligheter och svårigheter till skicklig läs- och skriv-undervisning, vilket innebär förmåga att med precision identifiera var elever befinner sig i sin läs- och skrivutvecklings-process och att hjälpa elever att utveckla god läsförmåga.	Läs- och skriv-undervisning, som är ett grundläggande arbete för lärare i de tidiga skolåren.	Åtta stycken lärare som verksamma i årskurserna ett till två i kommunala grundskolan år 2011.	Elever under 2011 har en bristande avkodnings-förmåga. Detta måste utvecklas och strukturerats.
Rhyming in the Context of the Phonological Awareness of Pre-School Children	*Soňa Grofčíková and Monika Máčajová (2020)*	Studien inriktar sig på elever i västra slovakisk religion där fokusfrågan handlar om hur rim-pedagogiken stöds av fonologisk medvetenhet.	Rim-pedagogiken stöds av fonologisk medvetenhet hos elever i åldrarna 4-7år.	28 stycken utvalda förskolor i västra slovakisk religions. Elever mellan 4-7 år, talstörningar uteslöts.	Att rim-pedagogiken och fonologisk medvetenhet inte går hand i hand. Rim-pedagogiken har en viktig del i hur man senare kan förhålla sig till den fonologisk medvetenheten.
Gains From Training in Phonological Awareness in Kindergarten Predict Reading	*Ann-Christina Kjeldsen, Antti Kärnä, Pekka Niemi, Åke Olofsson*	Huruvida spår av tidig träning av fonologisk medvetenhet kan hittas i avkodnings-utveckling i	Delades upp i två olika grupper experimentella gruppen och kontrollgruppen.	Studien gjordes i Finland på Åland, där det innefattar svenskspråkig-undervisning.	Detta är starten till Bornholmsmodellen som idag används över hela landet. Ungefär hälften av deltagarna fick

Comprehension in Grade 9	*& Katarina Witting (2014)*	grundskolan och i läsförståelsen därefter.	Från förskola upp till 9:onde klass, under dessa år gjordes olika tester på olika steg.	Där eleverna från förskolan upp till 9:onde klass följs. 209 deltagande, där av 100 flickor och 109 pojkar.	fonologisk medvetenhet i förskolan samt att flickor överträffade pojkar markant.
Phonological awareness and rapid automatized naming predicting early development in reading and spelling: Results from a cross-linguistic longitudinal study	*Bjarte Furens & Stefan Samuelsson (2011)*	Skillnaden mellan RAN (ordigenkänning) och fonologisk medvetenhet i tidig utveckling i läsning och stavning.	Skillnaden mellan den fonologisk medvetenheten och RAN. Hur detta syns i deras olika språk.	750 tvillingpar av samma kön ifrån Australien och USA. 230 tvillingpar av samma kön ifrån Norge samt Sverige. Dessa barn är i klass 1 och 2.	Denna studie antyder att förskolan och klass 1 RAN fortsätter att förutsäga läsning i klass 1 och 2, och att RAN verkar bidra till att läsa på ett mycket liknande sätt över ortografier. Således är helhetsintrycket från de nuvarande analyserna att det finns fler likheter än skillnader i förutsägelsen att läsa från PA och RAN på olika språk.
Segmentation, Not Rhyming, Predicts Early Progress in Learning to Read	*Valerie Muter, Sara Taylor, Charles Hulme and Margaret*	Hur rim och segmentering kan påverka elever i den tidiga skolåldern.	Hur rim och segmentering förhåller sig till varandra. Hur detta senare på verkade	Trettioåtta elever rekryterades från fyra förskolor i norra London. Alla barn som	Rim och segmentering är oberoende underfärdigheter och de rim som är den avgörande

	Snowling (1998)		fonologisk medvetenhet.	läste till och med ett ord korrekt uteslöts från studien.	bestämmelsen för de framsteg som görs.
Teachers' Phonological Awareness Assessment Practices, Self-Reported Knowledge and Actual Knowledge: The Challenge of Assessing What You May Know Less About	*Karyn Carson & Anne Bayetto (2018)*	Hur lärarna känner kring sin egna kunskap om fonologisk medvetenhet.	Hur lärare kan genom sin vetskap kring fonologisk medvetenhet hjälpa elever som har det jobbare med läsning. Genom att förbättra kunskap hos lärare hjälper det även eleverna.	Hundra två australiensiska lärare som arbetade med barn antingen under förskoleåret eller de två första åren av den formella skolan deltog i denna studie.	Att använda fonologisk bedömnings-material regelbundet visar en förbättrad undervisning.

Phonological awareness and speech perception: Skills of Grade 1 English second language learners.	*Casey J. Eslick, Mia Le Roux, Salome Geertsema & Lidia Pottas (2020)*	Hur fonologisk medvetenhet samt rimförmågan förekommer i de afrikanska språket.	Hur man kan arbeta med fonologisk medvetenhet samt rimfärdighet i de afrikanska länderna.	Femtio deltagare valdes från två skolor i Tshwane District, Sydafrika.	Pga av brist på kommunikation mellan lärare och elever får inte eleverna den färdigheten som behövs för att får en balanseras undervisning.
Letter names and phonological awareness help children to learn letter–sound relations	*Cláudia Cardoso-Martins, Tereza Cristina Lara Mesquita, Linnea Ehri. (2010)*	Nyttan om kunskapen om bokstavsnamn och fonologisk medvetenhet.	Undersöka om barn har nytta av kunskap om bokstavsnamn och fonologisk medvetenhet när de lär sig bokstäver-ljudrelationer.	Två experimentella träningsstudier med portugisisktala nde förskoleelever i Brasilien	Resultaten visade en fördel för experimentgruppen, men bara för bokstäver med början. Experiment 2 undersökte om utbildning i fonologisk medvetenhet skulle kunna öka inlärningen av bokstavsljud, särskilt mellanljudsbokstave r.

4.1. Fonologisk medvetenhet

I tre av valda artiklarna beskrivs den fonologiska medvetenheten som en stor betydelse för undervisningen i klassrummen. Artiklarna är studier som gjorts internationellt samt en skandinavisk.

Cardoso-Martins et al. (2011) har i sin studie genomfört två experiment på portugisisktalande elever i Brasilien. Studien ifrågasätter specifikt om fonologisk medvetenhet kan öka inlämningen av ljud samt bokstäver. Dessa två grupper blev testade inom olika arbetsområden. Grupp ett, Experimentgruppen fick arbeta med att lära sig namnen på bokstävernas ljud vilket innefattade – Början, mitten och slutet. Grupp två, Kontrollgruppen enbart fick lära sig bokstävernas former men inte namnen. Däremot fick båda grupperna lära sig bokstävernas ljud. I det första experimentet visade resultatet att det fanns en fördel för grupp ett, Experimentgruppen fick enbart lära sig om bokstäverna med början-ljud. Vidare till följande experiment var fokuset fonologisk medvetenhet där man ville se om träningen inom fonologisk medvetenhet kunde öka elevernas inlärning av bokstavsljud, särskilt mellanljudsbokstäver. Grupp ett, Experimentgruppen fick utöver att lära sig namnen på bokstäver i början och mellanljudbokstäver samt få förståelsen för att kategorisera ord efter rim samt allitteration. Medan grupp två, Kontrollgruppen fick enbart lära sig att kategorisera samma ord semantiskt. Samma som i experiment ett fick alla elever förståelsen om bokstävernas ljud. Experiment två visade resultatet att de elever som fick utbildning i fonologisk medvetenhet hade en enklare förståelse för bokstavsljud vilket gällde båda typerna av bokstäver, men extra för mellanljudsbokstäver.

Studien som Eslick et al. (2020) visar på hur den fonologiska medvetenheten är annorlunda i utvecklingsländer som i detta fall gällde Sydafrika, Tshwane. Deras undersökning bidrar till deras akademiska utmaningar som eleverna står inför. Deras otillräckliga språkkunskaper bidrar till minskande möjligheter, begränsande resurser och låg kvalitetsexponering i hemmiljön. Studien gjordes på 25 elever med engelska som andra språk samt 25 elever som lär sig engelska som andra språk, dessa elever är utvalda till att delta i en kvantitativ dataanalys. I dessa två grupper är eleverna i åldern 6 – 7 år gamla och befinner sig i första årets formella skolgång. I båda grupperna fanns det även 60% flickor. Resultatet i studien visar att elever med engelska som andra språk har en lägre fonologisk medvetenhet än de elever som lär sig engelska som förstaspråkskontext i alla deltester. Detta tyder på att de elever som får arbeta mer med den fonologiska medvetenheten har större chanser till att utveckla sin läs - och skrivinlärning. Resultaten stödjer inkludering av rimning, segmentering, isolering.

Vidare förklaras det i Kjeldsen et al. (2014) studie att en bra metod för att utveckla läsförmågan i den yngre åldern är fonologisk medvetenhet. Deras studie utfördes på Åland 1997, där det deltog 100 flickor och 109 killar. Eleverna gick i förskolan, och med andra ord började studien vid 6 års ålder och som pågick till 15 års ålder. För att vara utvald elev till undersökningen var det svenska språket ett måste, de elever som inte behärskade svenska deltog inte. Hälften av eleverna utbildades i fonologisk medvetenhet under förskoleåldern, detta då redan fonologisk medvetenhet hade tillträde i viss undervisning samt hos personalen. Den andra hälften av elever hade inte samma undervisning. Studien som förklaras ligger till grund till för den nuvarande Bornholmsmodellen som träder fram i dagens klassrum. Teorin byggs om fonologisk medvetenhet. Resultatet sågs tydligt mellan grupperna, elever som hade fått utbildning inom fonologisk medvetenhet och de elever som inte hade tillgång till fonologisk medvetenhet var stor. Den markanta skillnaden var mellan flickor och pojkar, då i detta fall överträffade flickorna pojkarna. Men fonologisk medvetenhet var inte relaterad till kön. Så att utbilda elever i tidigt stadie med fonologisk medvetenhet är ett relevant verktyg för att eleverna ska lyckas med läsning och skrivning i yngre åldern (Ibid).

4.2. Rimpedagogik som hjälpmedel

I dessa tre artiklar beskrivs rimpedagogiken som ett hjälpmedel till läsning och skrivning. I artiklarna beskrivs det antigen som en fördel eller nackdel.

Sambandet mellan fonologisk medvetenhet och rimpedagogiken beskriver Furnes och Samuelsson (2020) är relaterat till vidare arbete med läs - och stavning. Detta gäller elever som ska lära sig läsa eller stava i olika alfabetiska skrivsystem. Studien har gjorts på 750 amerikanska/australiska tvillingpar och 230 tvillingpar i Skandinavien, där inriktningen på språk som; svenska, norska samt engelska var i fokus. Undersökningen förhåller sig till elever i förskolan upp till årskurs två. Detta då både rimpedagogiken samt fonologisk medvetenhet utfärdas i dessa klasser, likaså ordigenkänning och stavning. Studien huvudsyftet är att studera sambandet mellan rimpedagogiken och fonologisk medvetenhet i den tidiga läsning och stavning. Deras administrerade tester mäter både rimpedagogiken och fonologisk medvetenhet. Resultatet i studien visar att rimpedagogik i förskolan samt klass ett fortsätter att förutsäga läsning i årskurs ett och två samt bidra till stavningen. Fonologisk medvetenhet och rimpedagogiken är väldigt lika, de har inte många skillnader. Den fonologiska medvetenheten har en större förutsättning gällande både läs- och skrivning, när det gäller språket svenska, norska samt engelska. Medan rimpedagogiken förhåller sig bättre till läsningen än skrivningen. Vidare i resultatet utryckte Furnes och Samuelsson (2020) att rimpedagogiken har en större chans på de olika språken än den fonologiska medvetenheten har, vilket menas med att rimpedagogiken har en större sannolikhet att utforma sig bättre hos tysktalande elever än de engelsktalande elever.

Rimpedagogik, segmentering samt fonologisk medvetenhet är något som Muter et al. (1998) förklarar gällande fördelen läsning och skrivning. I studien studerade 38 elever i norra

London, dessa elever befann sig i åldern 3 – 4 år vilket innebär att studien riktar sig till förskoleelever. Undersökningen som gjordes i studien skulle enbart använda sig utav elever som var icke-läsare. Elever som kunde läsa mer en ett ord var uteslutna ifrån studien. Studiens tester gjordes i över 2 års tid. I studien inledningen hävdas det att segmentering och rimpedagogiken har samband med varandra, som gör att eleverna en god grund i läs – och skrivning vid tidig ålder. Senare i studien via de olika testerna som har gjorts fick Muter et al. (1998) insyn att genom separera segmentering och rimpedagogiken skulle detta bli en positiv respons samt en stabilitet under den tidigare skolåldern. Muter et al. (1998) beskriver att även om de olika fonologiska färdigheterna gällande bokstavsnamn kunde vara tillräckligt för att eleverna skulle kunna lära sig läsa.

Grofčíková och Máčajová (2020) hävdar i deras studie att rimpedagogiken och fonologisk medvetenhet är en bra kombination. Undersökningen gjordes på 866 elever i åldern 4 - 7 år gamla i Slovakien på 28 olika förskolor. Deras studie behandlar elevernas förmåga att rimma via tre olika test. Första testet inledas med att se elevens förmåga till att fullfölja rimmet, detta gjordes på fem kända rim i Slovakien. Vidare till andra testet skulle elevens förmåga bli att vara medveten om rimmet. Uppgiften bedömdes genom att läraren höll upp två ord, vilket eleven skulle välja ut om det rimma eller inte. Tredje testet handlar om elevens förmåga att skapa rim utifrån stimulansord så som till exempel ordet dans. Vidare i studien beskrivs det hur rimpedagogiken samt fonologisk medvetenhet stärker läs – och skrivutvecklingen. Rimmet är huvudämnet i rimpedagogiken, med hjälp av rim kan man hitta rytmen i ordet som leder till förståelsen av ordet. Rytmuppfattningen har en koppling till fonologisk medvetenhet Resultatet visar att redan vid fyra års ålder börjar den fonologisk medvetenhet utvecklas, där av bör elever mellan fyra - sju års ålder klara de fonologiska testerna. Genom att förespråka rimpedagogiken i klassrummet som ett arbetsområde, kan detta hjälpa elever i tidig ålder att utveckla den fonologiska medvetenheten till senare åldern i skolan.

4.3. Pedagogernas utbildningsbakgrund

Två av de valda artiklarna (se tabell 3) tar upp pedagogernas utbildningsbakgrund i fonologisk medvetenhet. Pedagogerna är en stor del av elevernas skolgång, därför kan pedagogernas utbildningsgrund ha en stor betydelse gällande fonologisk medvetenhet och hur detta utspelar sig i undervisningen.

Kunskapen som en pedagog har inom läsning och skrivning kan ha en stor betydelse i undervisningen, detta beskriver Alatalo (2011) mer om i sin studie. Alatalo (2011) har i studien intervjuat åtta svenska pedagoger som är verksamma i årskurserna ett och två. Dessa pedagoger har en utbildningsbakgrund från högskola som gäller årskurserna ett till sju samt att de har en yrkeserfarenhet mellan 1 – 44år. Nyexaminerade pedagoger som har en erfarenhet ett till tre år visas har fått mindre goda resultat, än de pedagoger som har en lång yrkeserfarenhet. I Intervjustudien har pedagogerna uppgett att förskoleklassen arbetar systematiskt med tränandet av fonologisk medvetenhet, detta med hjälp av språklekar. Bornholmsmodellen som användas mycket i svenska skolor, där en pedagog arbetar utifrån

språklekar samt rim (se bilaga 1). Förskoleklassen och ettan arbetar oftast tillsammans då förskoleklassen är en övergångsklass, detta menas med att använder man sig av Bornholmsmodellen i förskoleklass används det även vidare i ettan ungefär åtta veckor. Pedagogerna beskriver Bornholmsmodellen som en bra grund men inte bara för eleverna men även för de verksamma pedagogerna samt fungerar som stöd för eleverna i undervisningen. Bornholmsmodellen ökar fonologiska medvetenheten för eleverna men även för pedagogerna som arbetar med detta, i både kunskap och insikter. Pedagogerna hade svårigheter att förklara samt förstå vad just fonologisk medvetenhet är (Ibid).

Vidare förklarar Carson och Taylor (2018) hur fonologisk medvetenhet kan hjälpa australienska pedagoger med värderingen i undervisningen. Hela 87% av pedagogerna i studien använder sig utav fonologisk medvetenhet som bedömning. Detta var inklusive standardiserad bedömningsmetoder samt informella bedömningsmetoder (observationer samt professionella bedömningar). I studien framkommer det att en pedagog överskattar deras kunskaper om fonologisk medvetenhet, klyftan mellan självrapporterade och faktiskt fonologisk medvetenhetskunskapen är oftast mer uttalande för en pedagog som har mindre säkert inom fonologisk medvetenhet. Med en ledande metod i undervisningen kan eleverna redan vid 10 år har läsutvecklingen blivit bättre. I resultatet av studien framgår att en pedagog behöver bli mer medvetna om deras fonologiska medvetenhet i kunskapsform, detta behövs för att den australiska utbildningsformen ska förbättras för blivande pedagog. För att förbättra läsresultatet för australienska elever behövs en förändring göras vid högkvalitativ högskoleundervisning, detta för att stödja både pedagoger samt elevers framgång. Missförhållandet i självrapporterade kunskaper i denna studie väcker en oro över de utmaningar som faktiskt en pedagog står inför.

4.4. Sammanfattning av resultat

Denna litteraturstudies syfte är att undersöka elevers utveckling av den fonologiska medvetenheten som kan stödja framstegen hos eleverna i läsning och skrivning i yngre åldern. I de artiklarna som nämns har relativt likande åsikter om fonologisk medvetenhet samt vad som skalls behärskas för att eleverna ska lyckas.

De nämnda studierna i resultatet har en positiv uppfattning gällande fonologisk medvetenhet i yngre åldern. Då fonologisk medvetenhet bidrar till elevernas lärande inom läsning och skrivning. Kjeldsen et al. (2014) har ett tydligt beskrivande gällande fonologisk medvetenheten samt betydelsen för elevernas lärande. Deras resultat strider för att man ska utsätta eleverna för fonologisk medvetenhet i yngre åldrar för att se goda framsteg i läsning och skrivning. Man såg dock en markant skillnad mellan pojkar och flickor, vilket var att flickorna överträffade. Vidare i resultatet ser vi även att modellen, Bornholmsmodellen framkom efter studien som gjordes. Den är en av Sveriges mest använda modell för fonologisk medvetenhet i undervisningen. Även i Cardoso-Martins et al. (2011) resultat ser man en positiv undersökning gällande fonologisk medvetenhet inom ämnet ljud och

bokstäver. Gruppen som arbetade mest med fonologisk medvetenhet fick en stor fördel i läsning och skrivning, ljud och bokstäver hänger ihop vilket gör att extra träning inom detta bidrog till bättre förståelse för även mellanljudsbokstäver. I Eslick et al. (2020) studie visas det även att elever som får lov att arbeta med fonologisk medvetenhet i undervisningen har även större chans till att utveckla sin läs - och skrivförmåga. Detta gällde främst de elever som hade engelska som första språk. De elever som hade engelska som andrahandsspråk hade svårare för att ha förståelse för fonologisk medvetenhet, men med tiden kan de också utveckla en förståelse för fonologisk medvetenhet.

I artiklarna ovan (Kjeldsen et al. (2014), Cardoso-Martins et al. (2011) och Eslick et al. (2020)) kan man se att resultatet i de olika artiklarna förklarar en positiv syn till utveckling av elevers fonologisk medvetenhet i undervisningen till läsning och skrivningen hos eleverna. Artiklarna som är valda har använt detta på olika sätt i sina studier men fonologisk medvetenhet visas som en positiv form.

Vidare i följande artiklar nämns rimpedagogiken som en positiv effekt till elevernas läsning och skrivning. Furnes & Samuelsson (2020) samt Muter et al. (1998) beskriver tillsammans att fonologisk medvetenhet och rimpedagogiken kan kombineras bra till elevernas lärande. Furnes & Samuelsson (2020) studie tyder på att rimpedagogiken och fonologisk medvetenhet går hand i hand, vilket menas med att rimpedagogiken kan stärka den fonologiska medvetenheten där av framsteg hos elevernas läsning och skrivning. Furnes & Samuelsson (2020) förklarade även att rimpedagogiken och fonologisk medvetenhet förhåller sig bättre till visa språk mer än andra. Då fonologisk medvetenhet och rimpedagogiken har med alfabetiska skrivsystemet, vilket innebär att fonologisk medvetenhet och rimpedagogiken inte kan hjälpa alla elevers läsning och skrivning, då man även måste tänka på språket. Muter et al. (1998) beskriver vidare i deras studie att segmentering och rimpedagogiken var lyckade metoder för att elevernas skulle lyckas i läsning och skrivning, men att resultatet visade att man skulle separera dessa metoder för ett ännu tydligare resultat i elevernas läs- och skrivningsutveckling. Ett misslyckande som ledde till att resultatet förhåller sig till vad Furnes & Samuelsson (2020) beskriver. Vilket innebär att den fonologiska medvetenheten tillför eleverna den grund som behövs för att vidareutveckla deras kunskaper inom läsning och skrivning.

Grofčíková och Máčajová (2020) står fast vid att rimpedagogiken i förskoleklass bidrar eleverna en grund som behövs för en god läs - och skrivinlärning. Rimpedagogiken har en stor inverkan på de elever som går i förskoleklass, deras användning ut uv rimpedagogik i just förskolan kan senare koppla in med fonologisk medvetenhet. Resultatet framhäver hur förskolans arbete kan ha en bidragande effekt till fonologisk medvetenhet. Av detta kan man se att Furnes & Samuelsson (2020), Muter et al. (1998) samt Grofčíková och Máčajová (2020) har kommit fram till att fonologisk medvetenhet och rimpedagogiken har en betydelse för varandra. Vilket innebär att rimpedagogiken ska användas i förskolan, men att förskoleklassen ska göra ett fortsatt arbete med rimpedagogiken samt koppla in fonologisk medvetenhet. Detta då för att stärka en ännu bättre grund för att lära sig läsning och skrivning.

I studien som Alatalo (2011) och Carson och Taylor (2018) förklarar att pedagogernas bakgrundskunskaper har en påverkan. Alatalo (2011) belyser en studie i Sverige som verksam pedagogerna i årskurserna ett och två. Resultatet visar att pedagoger med längre erfarenhet har påverkan i elevernas resultat gällande läs- och skrivinlärning. Pedagoger speglar deras syn på de vidare arbete gällande fonologisk medvetenhet i undervisningen, skillnad från de nyexaminerade pedagogerna som precis kommit ut i branschen. Nyexaminerade pedagoger blir tilldelad en del kunskaper om fonologisk medvetenhet, men har en svårighet att visa detta i undervisningen till eleverna. Detta betyder att förskolan och förskoleklass måste ha ett strukturerat arbete sinsemellan där man fångar eleverna när förskolan slutar. Den fonologiska kunskapen ligger främst hos pedagoger, detta betyder deras arbetsområde att föra kunskapen vidare till eleverna. Alatalo (2011) beskriver även att det stora arbetet som pedagogerna står inför, vilket pedagogerna måste vara införstådda med. Carson och Taylor (2018) beskriver synen hos de australienska pedagoger samt deras syn på kunskapen gällande fonologisk medvetenhet. Förklaringen i studien visar tydligt på hur viktigt det är att pedagogerna vet hur mycket kunskap det faktiskt har om ämnet fonologisk medvetenhet. Utbildningsformen i Australien är i behov av att förbättras. Detta då nyexaminerade pedagoger kan gå ut till arbetsplatsen med den kunskapen som behövs för att eleverna ska lyckas med läs - och skrivinlärning. Fonologisk medvetenhet är en av de utbildningsmoment som behöver förtydligas i utbildningen. När man tar tag i utbildnings brister, kommer undervisningen hos eleverna förbättras. På detta sätt kan men redan som nyexaminerad pedagog börja kunskapen om fonologisk medvetenhet hos eleverna.

Resultatet i studien krävs det en stor insats för att eleverna ska ha framgång i läs - och skrivning, av det som beskrivs har författarna till artiklarna likande åsikter om att fonologisk medvetenhet och hur den kan ligga till grund för att eleverna ska lyckas. På detta sätt blir slutresultatet att fonologisk medvetenhet ska användas i tidig ålder, för att eleverna ska lyckas med läs - och skrivning. Men även att lärarnas kunskap om fonologisk medvetenhet har betydelse för att elevernas undervisning skall ha en bra grund.

5. Diskussion

I följande avsnitt kommer det diskuteras utifrån studiens syfte och frågeställning i jämförelse med vad som skrivs i avsnittet; Resultatet. I avsnittet inleds resultatdiskussion där framträdande resultat diskuteras samt problematiseras gentemot varandra, genom att förhålla sig till studiens syfte samt bakgrund.

5.1. Resultatdiskussion

Under arbetets gång har litteraturstudiens syfte legat i fokus. Uppgiften har varit att hitta resultat som innehåller fonologisk medvetenhet i yngre åldrar och om detta stödjer elevernas läsning och skrivning. I resultat ses utveckling av elevers fonologisk medvetenhet som ett effektivt redskap i undervisningen. Dessa artiklar samt bakgrundslitteratur benämner

fonologisk medvetenhet väldigt positivt. Fungerar det verkligen på varje elev eller måste man som pedagog ha en bra grund och utbildning för att se när en elev inte utvecklas inom fonologisk medvetenhet? Kjeldsen et al. (2014) lyfter fram att någon gång under elevernas undervisning används utveckling av fonologisk medvetenhet under förskoletiden upp till tredje klass.

5.1.1. Läsning och skrivning

Elevernas läsning och skrivning börjar i dem yngre åldrarna, och som en pedagog måste man har rätt verktyg och ge rätt förutsättningar för att eleverna ska lyckas. De olika verktygen måste var och en pedagog hitta i sitt klassrum. Vad fungerar och vad fungerar inte, för att använda ett verktyg i undervisningen som inte fungerar är absolut inte hållbart. Häggström (2016) betonar grunden med att fonologisk medvetenhet kan vara den rätta starten, då den skapar den förståelsen kring den alfabetiska principen arbetar. Kjeldsen et al. (2014) resultat visar väldigt starkt på att fonologisk medvetenhet är en bra grund för elevernas läsning och skrivning. Genom den positiva responsen som detta arbete har gett under vägens gång, ska fonologisk medvetenhet anses finnas i undervisningen. Förståelsen för hur viktig den fonologiska biten är för både elever och pedagog. Deras studie hävdar att eleverna presterar bättre genom att pedagogerna utvecklar elevernas fonologiska medvetenhet i klassrummet. Häggström (2022) förklarar att genom Kjeldsen et al. (2014) studie framkom Bornholmsmodellen som är väldigt stor i Sveriges skolor. Modellen visar på hur fonologisk medvetenhet är ett utmärkt verktyg i undervisningen, och är ett verktyg för pedagogerna i verksamheten.

Cardoso-Martins et al. (2011) och Eslick et al. (2020) visar också en positiv syn på fonologisk medvetenhet, i deras resultat kan man se hur eleverna med fonologisk medvetenhet i undervisningen hade en stor fördel inom läsningen och skrivning. Lundberg (2006) hävdar att man redan i början av elevernas läsning och skrivning förklarar skillnaden som är mellan tal och skrift, detta för eleverna ska vara medvetna om vad olikheterna innebär. Något man som pedagog måste ha i åtanke när man introducera dessa rubriker för eleverna. Så som vi talar skriver vi inte och tvärt om. Med tanke på att eleverna börjar med att skriva ljudenligt behöver vi som pedagoger förklara, varför och varför inte. Elevernas måste ha en grundlig förståelse till skrivspråket, och att det är en skillnad gentemot hur vi pratar.

Furnes och Samuelsson (2011) och Muter et al. (1998) reflekterar båda över att rimpedagogiken och fonologisk medvetenhet kombineras bra för elevernas lärande. Häggstöm (2016) beskriver fonologisk medvetenhets olika delar, Fonologisk medvetenhet på rimnivå, fonologisk medvetenhet på stavelsenivå och fonologisk medvetenhet på fonemnivå. Dem olika nivåerna är olika steg inom fonologin. Detta innebär att man använder sig utav rim när man använder sig ut av fonologisk medvetenhet. Detta innebär att man kan dela upp fonologisk medvetenhet i de olika delarna, detta för att se var eleverna ligger till på de olika delarna. Men man kan även kombinerar de olika delarna så eleverna får olika svårighetsgrad

inom rimpeadgogiken så eleven får följa sin utveckling. Furnes och Samuelsson (2011) nämner att just rim pedagogiken och fonologisk medvetenhet går hand i hand med varandra. Rimpedagogiken gör framsteg inom den fonologisk medvetenheten. Block et al. (2005) förklarar att rimpedagogik befrämjar effekten på elevernas språkutveckling, social bedrift, inlärning och språk medvetenhet. I läroplanen (2022) nämns det att elevernas ska få olika strategier för att styrka förståelsen inom läsning och skrivning. Grofčíková och Máčajová (2020) är fast vid rim pedagogiken i förskoleklass. Detta då man i förskoleklass ser positivt på framsteg som görs hos eleverna. Men man väljer inte bort fonologisk medvetenhet då man kopplar på detta senare i elevernas lärande. Detta innebär att även Grofčíková och Máčajová (2020) har i sitt resultat med att man ser en koppling mellan rimpedagogisk och fonologisk medvetenhet. Så som artiklarnas samt bakgrundslitterturen nämner så ingår rimpedagogiken i fonologiska medvetenheten, vilket innebär att pedagogen måste välja upplägget för sina elever. Fonologisk medvetenhet är ett stort ämne som har många underrubriker som har en stor betydelse.

5.1.2. Pedagogernas uppgift

Alatalo (2011) och Carson och Bayetto (2018) förklarar pedagogernas ansvar. Läroplanen (Skolverket, 2022) skriver tydligt att det är skolan uppgift att lära eleverna läsa och skriva. Men i verkligheten är det delvis skolan men absolut pedagogerna mest. När man lämnar över eleverna från förskola till skola måste lärarna göra en kartläggning på varje enskild elev. Detta är en stor uppgift för en pedagog. Alatalo (2011) beskriver pedagogernas bakgrundskunskaper har betydelse för undervisningsmaterialet. En pedagog som har längre erfarenhet har en påverkan hos elevernas gällande deras resultat inom läsning och skrivning. Då den pedagogen som är nyexaminerad har kunskapen om fonologisk medvetenhet men har svårare att tilldela kunskapen. Lundberg et al. (2014) beskriver att som pedagog är det viktigaste att finna rätt redskap i undervisningen nå fram till varje elev. Carson och Bayetto (2018) beskriver att pedagoger behöver kunskap om fonologisk medvetenhet samt kunna förmedla den kunskapen i undervisningen. Pedagogernas utbildning har en betydelse och blir utbildningen bättre, kommer de nyexaminerade pedagogen kommer även förmedla och använda sig av fonologisk medvetenhet.

5.2. Sammanfattningsvis

Innehållet i olika delar av läs- och skrivinlärningen har en betydelsefull roll för elevernas framsteg. Det är viktigt att erbjuda eleverna en tydlig struktur som hjälper dem att lyckas. Övergången från förskolan till grundskolan möjliggör samarbete för att bygga vidare på tidigare arbete. Förståelsen av fonologisk medvetenhet är avgörande för en pedagog och har en stark påverkan på undervisningen och elevernas inlärningsprocess. Pedagogernas bakgrundskunskaper har en betydelse, och med grund i Alatalo (2011) och Carson och Bayetto (2018) tror jag på att en pedagog som har sitt fokus på fonologisk medvetenhet ser

detta hos eleverna i undervisningen. När man ser klarheten om hur viktig fonologisk medvetenhet är för eleverna inom läsning och skrivning speciellt i det yngre åldrarna, varför får inte pedagogerna den kunskapen i deras undervisning om hur man ska förmedla fonologisk medvetenheten ute i verksamheten? De nyexaminerade pedagogerna har en del kunskap men har svårigheter i att tilldela den kunskapen ut till eleverna i undervisningen. Men även de pedagoger som saknar perspektivet och förståelsen för fonologisk medvetenhet kan inte förväntas nå fram med detta perspektiv till eleverna. Pedagogernas val av verktyg och metoder som ska användas i undervisningen har en stor påverkan för elevernas framsteg och förståelse.

Forskning har visat att fonologisk medvetenhet har en positiv effekt på elevernas läs- och skrivinlärning. Som pedagog är det avgörande att individuellt fokusera på varje elev, genom att skapa en lämplig inlärningsmiljö där eleverna känner sig sedda och motiverade till att utvecklas. Pedagogernas val av undervisning har en betydande påverkan på elevernas framgång inom läsning och skrivning. Genom att ägna tillräckligt med tid åt att utveckla elevernas fonologiska medvetenhet i den tidiga åldern, kan detta hjälpa inför framtida studier. Pedagogen har ett stort ansvar för att säkerställa att eleverna lyckas med läsning och skrivning genom att erbjuda strukturer och verktyg som eleverna behöver.

Fonologisk medvetenhet ses som mycket viktig genom hela forskningsprocessen. Pedagoger som har lite kunskap inom fonologisk medvetenhet, måste tilldela den kunskapen ut i undervisningen för att möjliggöra ett bättre resultat hos eleverna. Pedagogens bakgrundskunskaper påverkar en stor del av elevernas inlärning. Om en pedagog saknar tillräckligt med kunskap om fonologisk medvetenhet kan det påverka undervisningen inom läsning och skrivning negativt för eleverna. Fördelaktigt är om pedagoger är intresserade av att utforska ämnet själva, genom att använda tillgänglig forskning och verktyg för att utveckla deras förståelse inom fonologisk medvetenhet. Pedagoger förväntas vara medvetna om grundläggande principer för läs- och skrivning samt hur man undervisar inom dessa områden. Genom att ha en grundläggande kunskap som pedagog ingår kunskaper om fonologisk medvetenhet och avgörande är att pedagogernas kunskap bidrar till att utveckla elevernas fonologiska medvetenhet.

6. Implikationer för examensarbete 2

Under litteraturstudiens gång har det kommit till min kännedom att jag inte varit medveten om hur viktigt det faktiskt är att lägga en stabil grund för elevernas läs - och skrivinlärning. Intresset har växt gällande fonologisk medvetenhet, och vill gärna se mig så snabbt som möjligt komma ut i arbetslivet för att göra en struktur för mina blivande elever. Resultatet i

studien belyser hur viktigt det är att utbildning, pedagogens samt elevernas undervisning har ett starkt samspel med varandra.

Jag skulle vilja utforska fonologisk medvetenhet ytterligare genom att genomföra en intervjustudie med verksamma pedagoger. Min huvudfråga skulle fokusera på; Hur påverkar integreringen av fonologisk medvetenhet i undervisningen, pedagogernas undervisningssätt och elevernas läsning – och skrivinlärning ute i verksamheten?

7. Referenslista

Alatalo, T. (2011). Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3: Om lärares möjligheter och hinder. In *gupea.ub.gu.se*. GOTHENBURG STUDIES IN EDUCATIONAL SCIENCES 311. http://hdl.handle.net/2077/25658

Block, S., Jönsson, A., & Lennart Leopold. (2005). *Hösten 2005 Lärarutbildningen Rim, ramsor och andra språklekar Pedagogiska redskap för att främja elevers språkliga medvetenhet*. http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:230078/FULLTEXT01.pdf

Cardoso-Martins, C., Mesquita, T. C. L., & Ehri, L. (2011). Letter names and phonological awareness help children to learn letter–sound relations. *Journal of Experimental Child Psychology*, *109*(1), 25–38. https://doi.org/10.1016/j.jecp.2010.12.006

Carson, K., & Bayetto, A. (2018). Teachers' Phonological Awareness Assessment Practices, Self-Reported Knowledge and Actual Knowledge: The Challenge of Assessing What You May Know Less About. *Australian Journal of Teacher Education*, *43*(6), 67–85. https://doi.org/10.14221/ajte.2018v43n6.5

Dimenäs, J., & Davidsson, B. (2007). *Lära till lärare*. Liber.

Eslick, C. J., le Roux, M., Geertsema, S., & Pottas, L. (2020). Phonological awareness and speech perception: Skills of Grade 1 English second language learners. *Reading & Writing*, *11*(1). https://doi.org/10.4102/rw.v11i1.263

Furnes, B., & Samuelsson, S. (2011, February). *Phonological awareness and rapid automatized naming predicting early development in reading and spelling: Results from a cross-linguistic longitudinal study*. Login.ezproxy.bib.hh.se. https://www-

sciencedirect-com.ezproxy.bib.hh.se/science/article/pii/S104160801000124X?via%3Dihub

Grofčíková, S., & Máčajová, M. (2020). Rhyming in the Context of the Phonological Awareness of Pre-School Children. *Center for Educational Policy Studies Journal*, *11*(1). https://doi.org/10.26529/cepsj.685

Hallin, A. E. (2017, June 25). Fonologisk medvetenhet – vad, varför, när och hur? *Språk I Praktiken*. https://www.sprakforskning.se/forskningsbloggen2/2017/6/25/fonologisk-medvetenhet

Häggström, I. (2016). *Fonologisk medvetenhet*. Legilexi.org; Legilexi. https://legilexi.org/kunskapsbank/artiklar/Avkodning/fonologisk-medvetenhet

Häggström, I. (2022). *Bornholmsmodellen*®. Bornholmsmodellen; Ing-Read AB. https://bornholmsmodellen.se/bornholmsmodellen/

Karlsson, R. (2007). Om att verifiera undersökningsresultat. *Lära till Lärare*, *978-91-47-08421-0*.

Kjeldsen, A.-C., Kärnä, A., Niemi, P., Olofsson, Å., & Witting, K. (2014). Gains From Training in Phonological Awareness in Kindergarten Predict Reading Comprehension in Grade 9. *Scientific Studies of Reading*, *18*(6), 452–467. https://doi.org/10.1080/10888438.2014.940080

Lundberg, I. (2006). *Alla kan lära sig läsa och skriva*. Natur & Kultur Läromedel.

Lundberg, I., Frost, J., & Petersen, O.-P. (1988). Effects of an Extensive Program for Stimulating Phonological Awareness in Preschool Children. Reading Research Quarterly, 23(3), 263–284. https://doi.org/10.1598/RRQ.23.3.1

Lundberg, I., Katarina Herrlin, & Fylking. (2014). *God läsutveckling : kartläggning och övningar*. Natur & Kultur Läromedel.

Lundberg, I., Rydkvist, M., & Strid, A. (2018). *Bornholmsmodellen - Språklekar i förskoleklass, tr* (H. Miller Crafoord, Ed.). Natur Kultur Läromedel.

Muter, V., Hulme, C., Snowling, M., & Taylor, S. (1998). Segmentation, Not Rhyming, Predicts Early Progress in Learning to Read. *Journal of Experimental Child Psychology*, *71*(1), 3–27. https://doi.org/10.1006/jecp.1998.2453

Nilholm, C. (2017). *SMART - ett sätt att genomföra forskningsöversikter*. Studentlitteratur.

Norén, S. (2017). *Lära barn att läsa*. LegiLexi Stiftelse. https://legilexi.org/e-bok

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* . Skolverket. https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet

Wolff, U. (2017, June 2). *Fonologisk medvetenhet* (Göteborgs universitet, Ed.). Https://Larportalen.skolverket.se; Skolverket. https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Grundskola/030a_tidig-lasundervisning/del_02/2.%20Fonologisk%20medvetenhet.pdf

Zetterholm, E., & Tronnier, M. (2019). *Perspektiv på svenskt uttal - Fonologi, brytning och didaktik.* Studentlitteratur Ab.

Bilagor

Bilaga 1

Frågeställning:

1. **Hur kan utvecklingen om fonologisk medvetenhet stödja alla elevers framsteg i läsning och skrivning och hur kan pedagogernas utbildningsbakgrund påverka detta stöd?**

Nyckelord

Fonologisk medvetenhet	Yngre elever	Läsinlärning	Fonologi

Hitta synonymer och engelska termer till dina nyckelord

Fonologisk medvetenhet	Yngre elever	Training	Learning disabilities
Phonological awareness	Grade 1-3	Reading	School
Awareness	Children	Write	Avkodning
Phonology	Elever	Read	
Lära sig läsa	Students	Läsning	
		Skrivning	